

Läkemedelsplan Region Norrbotten 2020-2023

Läkemedelsplan för Region Norrbotten är fastställd av regiondirektören.

Ledningsgrupp Kunskapsstyrning fastställer årligen en handlingsplan som utgår från Läkemedelsplanen och de åtgärder som är unika för det året. Verksamheternas aktiviteter och divisionsplaner ska kunna härledas ur läkemedelsplanen och de årliga handlingsplanerna.

Bakgrund

Läkemedel är en av de viktigaste behandlingsmetoderna för hälso- och sjukvården. Läkemedel är i allmänhet en mycket kostnadseffektiv behandlingsmetod. Användningen av läkemedel ökar. Fler äldre i befolkningen, kroniska sjukdomar, nya läkemedel mot tidigare svårbehandlade sjukdomar samt ökade krav att tillgodose individens behov, ställer fortsatt höga krav på rätt läkemedelsanvändning inom länets hälso- och sjukvård.

Om läkemedlen används och hanteras rätt hela vägen från produktion till konsumtion, bidrar de till förbättrad hälsa, samhällsekonomi och miljö. På senare år har nya läkemedel bidragit till förbättrad överlevnad och livskvalitet inom svårbehandlade sjukdomsområden såsom exempelvis cancer, reumatiska sjukdomar och hepatit C.

Läkemedel är en av Region Norrbottens största utgifter och kostnaderna för nya läkemedel förväntas öka under kommande år. Region Norrbottens läkemedelskostnader motsvarar 11,5 procent av Region Norrbottens totala nettokostnad. Läkemedelskostnaderna har ökat med ungefär 4-6 procent per år sedan 2014 med undantag för 2017 då ökningen mot 2016 endast var 1 procent. Kostnad för läkemedel helår 2018 var 966 mnkr netto, vilket är 48 mnkr högre än föregående år och en ökning med 5 procent. Ökningen berodde främst på ökad användning av nya cancerläkemedel, blodförtunnande läkemedel och diabetesläkemedel.

Under de kommande åren kommer nya kostnadskrävande läkemedel att tillgängliggöras och få en stor påverkan på regionens kostnader. Nya gen- och cellterapi ger bot och lindring mot tidigare svårbehandlade sjukdomar inom bl.a. cancerområdet. I Norrbotten är utmaningen särskilt stor när det gäller nya genterapier som Skelleftejukan.

Regionen måste, med starkt fokus på prioriteringar, klara finansieringen av dagens och morgondagens kostnadseffektiva läkemedel och samtidigt säkra en god hälso- och sjukvård till alla länsinnevånare. Regionen använder och följer upp nya kostnadskrävande läkemedel enligt den nationella processen för ordnat införande där NT-rekommendationer, nationella avtal och sidoöverenskommelser är vägledande.

En bromsande effekt på ökningen har sedan 2017 utövats till följd av nationella avtal, sidoöverenskommelser, upphandlingsavtal och ökad priskonkurrens inom bl.a. hepatit, reumatologi och cancerområdet.

Nationellt prognosticeras sidoöverenskommelserna ge 3,2 miljarder kronor i återbäring år 2019, vilket motsvarar 10 % av regionernas kostnader för förmånsläkemedel. Utifrån länets befolkningsandel motsvarar det en återbäring på ungefär 50 mnkr. Årliga nettobesparingen när sjukvården använder upphandlade rekvisitionsläkemedel på sjukhusen är ungefär 25 mnkr per år. Sammanlagt ger länets användning av avtalade läkemedel en

kostnadsminskning på ungefär 75 mkr förutsatt att avtalade läkemedel används, vilket sker i stor utsträckning.

Förebyggande hälsovård för att förhindra sjukdom är en annan långsiktig besparingsfaktor. Här är målet i regionens strategi ”Vägen till framtidens hälsa och vård år 2035”, en hälso- och sjukvård som arbetar mer hälsofrämjande med patienten som en aktiv partner.

Sjukvårdsregional samverkan sker inom ramen för norra sjukvårdsregionens regionala läkemedelsråd med gemensamma upphandlingar, utbildning och annat samarbete. Lokalt i regionen tas beslut om införande och uppföljning av läkemedel i Ledningsgrupp för Kunskapsstyrning, Medicinska Arbetsutskottet för Läkemedel och i Läkemedelskommittén.

På senare år har läkemedelsanvändningen blivit säkrare men fortsatt arbete krävs för att minska risken för vårdskada och andra kvalitetsbristkostnader till följd av fel i läkemedelsanvändningen. Här behövs fortsatta förbättringsinsatser i hälso- och sjukvårdens journaler och informationssystem samt i verksamheternas rutiner.

I Regionen kasseras läkemedel som inte kommit till användning, till en ungefärlig kostnad av en halv till en miljon kronor per år. Kassationen kan hållas på en låg nivå som en följd av Region Norrbottens utvecklade sortimentsarbete.

Syfte

Läkemedelsplanen ska ge en samlad bild av Region Norrbottens utmaningar och prioriterade åtgärder inom läkemedelsområdet.

Läkemedelsplanen och dess årliga handlingsplan utgör underlag för regionens och divisionernas förbättringsarbete och prioriteringar.

Övergripande mål

Rätt läkemedelsanvändning till största möjliga värde för patient, samhälle och miljö

Rätt läkemedelsanvändning innebär:

- medicinskt ändamålsenlig, säker och jämlik med fokus på värde för patienten
- kunskapsbaserad, resurseffektiv och processorienterad
- långsiktigt värdeskapande för samhälle och miljö

Framgångsfaktorer

Region Norrbottens vårdverksamheter ansvarar för genomförande och uppföljning. Framgångsfaktorerna är verksamheternas engagemang, styrning och förbättringsarbete utifrån läkemedelsplanens vision, tydlig handlingsplan, fungerande ledningssystem och förståelse för Region Norrbottens tre övergripande målprocesser och hur de ska tillämpas.

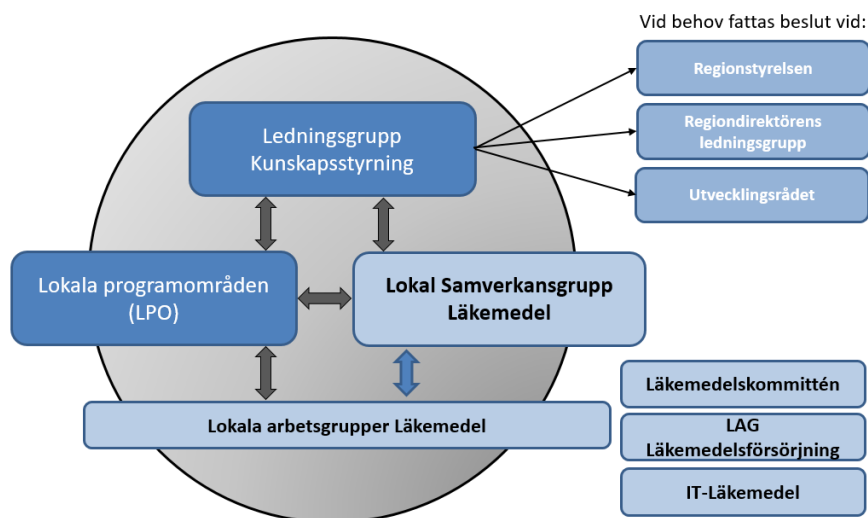
Handlingsplan

För att uppnå rätt läkemedelsanvändning behöver Regionens vårdverksamheter medverka i framtagandet av en årlig handlingsplan med prioriterade åtgärder utifrån läkemedelsplanens övergripande målprocesser. Verksamheterna har möjlighet att påverka handlingsplanen via Kunskapsstyrningsråd/Ledning för kunskapsstyrning. Regionens vårdverksamheter och stabsfunktioner ska under året samverka för att uppfylla de definierade målen i handlingsplanen.

Ledningssystem

Verksamhetscheferna har det samlade ledningsansvaret för sina respektive verksamhetsområden och ansvarar därmed för att verksamheterna har rätt läkemedelsanvändning.

Ledningssystemet för läkemedel ska möjliggöra en övergripande styrning och samordning av planering, åtgärder och uppföljning inom läkemedelsplanens övergripande målprocesser.

Från och med hösten 2019 är det Ledningsgrupp Kunskapsstyrning som ansvarar för regionövergripande beslut med koppling till stora ekonomiska och/eller organisatoriska konsekvenser.

Lokal samverkansgrupp för läkemedel (LSG Läkemedel) bereder ärenden till Ledningsgrupp Kunskapsstyrning. LSG Läkemedel har tillgång till Läkemedelskommitté, LAG läkemedelsförsörjning och it-/läkemedelsgruppen som har ett specialistansvar för de tre övergripande läkemedelsprocesserna. Sammanhållande för läkemedelsprocesserna och stödstrukturen är Vårdkvalitetsenhetens funktionsområde Läkemedel. Vårdkvalitetsenheten ingår i Avdelningen för lednings- och verksamhetsstöd, Regiondirektörens stab.

Verksamheternas ansvar för respektive målprocess beskrivs övergripande under avsnittet prioriterade åtgärder samt i detalj i den årliga handlingsplanen.

I Handbok för läkemedelshantering (med bilagor) finns anvisningar för regionens läkemedelshantering.

Övergripande processer för Läkemedelsanvändning

Regionens Läkemedelsanvändning delas upp i tre övergripande processer:

Läkemedelsbehandling

Läkemedel som ordineras och följs upp av behörig läkemedelsförskrivare samt görs tillgängliga för länets patienter utgör deras läkemedelsbehandling.

Läkemedelshantering

Läkemedelshantering är de åtgärder där sjukvårdspersonal hanterar läkemedel vid behandling av patient. Läkemedelshantering utförs av olika yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och innefattar delprocesserna: ordination/förskrivning, iordningställande/beredning, administrering/intag och uppföljning.

Läkemedelsförsörjning

Läkemedelsförsörjning är de vårdnära logistik- och styrningsprocesser som resulterar i att sjukvården förses med läkemedel och tillhörande försörjningstjänster. Enligt ett regionövergripande avtal har Region Norrbottens sjukhusapoteksfunktion uppdragit till Apoteket AB att (t.o.m. 2020-03-31), sköta försörjningen på länets fem sjukhus, de regiondrivna hälsocentralerna och folktandvårdcentralerna med rekvisitionsläkemedel, tillverkade läkemedel och övriga läkemedelsrelaterade varor. Fr.o.m. 2020-04-01 övertar företaget ApoEx detta uppdrag under de kommande fyra åren.

Prioriterade åtgärder för att uppnå Rätt Läkemedelsanvändning

För att åstadkomma Rätt läkemedelsanvändning behöver Region Norrbotten genomföra ett antal prioriterade åtgärder under perioden 2020-2023. Åtgärder, mått och mål finns beskrivna i handlingsplanen för varje år.

Rätt Läkemedelsbehandling

Länets patienter får i de allra flesta fall rätt läkemedelsbehandling inom hälso- och sjukvården. Det förekommer dock över- och underbehandling med läkemedel. En särskild utmaning är läkemedel mot ovanliga sjukdomar som ger höga kostnader.

Följande åtgärdsområden är prioriterade för åren 2020-2023:

- Främja kunskapsutveckling och kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvården.

Lokalt: Läkemedelskommittén samverkar med expertgrupper /LPO (lokala programområden) och ALK (Allmänläkarkonsulterna).

Sjukvårdsregionalt: Regionen ska ställning till, införa och följa upp nya läkemedel på ett kontrollerat sätt i samverkan med nationella införandefunktionen för nya läkemedel och med den sjukvårdsregionala införandeprocessen.

- I samband med införandet av nya läkemedel analysera påverkan på hela behandlingsprocessen och hur denna anpassas.
- Styra kostnader kostnadsansvar och budget för läkemedel så att den verksamhet som ansvarar för kostnaden har möjlighet att finansiera läkemedlen samt påverka användning och utfall. 20-talets stora

utmaning är nya läkemedel mot Skelleftesjukan samt nya cancerläkemedel.

- Överväg om andra åtgärder kan vidtas istället för läkemedelsbehandling, såsom exempelvis fysisk aktivitet.
- Utjämna omotiverade skillnader i läkemedelsanvändning beroende på kön, könstillhörighet, ursprung, religion, utbildningsnivå, ekonomisk ställning och bostadsort.
- Medverka till att patienten tar ett större ansvar för sin läkemedelsbehandling
- Patientens läkemedelslista ska alltid vara aktuell och patienten ska ha tillgång till den. Patienter ska erbjudas läkemedelsgenomgång och läkemedelsberättelse enligt regionens anvisningar. Patientgrupper som i högre grad riskerar drabbas av felaktig läkemedelsanvändning prioriteras. Det handlar om stöd för läkemedelsbehandling av exempelvis äldre, barn och njursjuka patienter.
- Val och dosering av läkemedel ska vara rätt i förhållande till patientens sjukdomstillstånd och övrig läkemedelsbehandling. Vid ordination ska ställning tas till när och hur uppföljning av läkemedelsbehandling ska ske.
- Överväg i första hand behandling med de läkemedel som finns upptagna på läkemedelskommitténs rekommendationslista eller vårdenhetens bassortiment. Läkemedelskommittén ger stöd för implementering och uppföljning.
- Hälso- och sjukvårdspersonal som ordinerar och följer upp läkemedelsbehandling har tillgång till ändamålsenliga kunskapsstöd via journalsystemet samt möjlighet till rådgivning från klinikapotekare.
- Region Norrbottens antibiotikaanvändning ska vara rätt och följas upp regelbundet med avseende på detta.
- Främja ett positivt forsknings- och utvecklingsklimat med fokus på värdet för patienten. Samverka med kommersiella företag inom ramen för nationellt etikavtal.

Verksamhetschef ansvarar i samverkan med verksamhetens läkemedelsförskrivare för att de årliga handlingsplanernas åtgärder för rätt läkemedelsbehandling genomförs mot upprättade mål.

Rätt Läkemedelshantering

Region Norrbotten har i många delar en säker och effektiv läkemedelshantering. Avvikelser i läkemedelshanteringsprocessen är dock en vanlig orsak till vårdskada inom hälso- och sjukvården.

Följande åtgärdsområden är prioriterade för åren 2020-2023 :

- All personal som arbetar med läkemedelshantering ska ha tillgång till ändamålsenliga och säkra journalsystem och it-stöd. Två stora utmaningar under perioden:
Under perioden kommer det nya vårdssystemet F-VIS att förberedas som vård- och journalsystem för regionens sjukvård.

Regionens vårdssystem VAS avvecklas under kontrollerade former samtidigt som mindre förbättringsinsatser av läkemedelsmodulerna behöver genomföras under perioden.

- Verksamheternas läkemedelshantering sker i överensstämmelse med gemensamma rutiner. Den lokala instruktionen för varje enhets läkemedelshantering upprättas med stöd av Handbok för läkemedelshantering för Region Norrbotten.
- Verksamheten genomgår och följer upp årlig kvalitetsgranskning av läkemedelshantering. Området utvecklas och följs upp av Vårdkvalitetsenheten FO Läkemedel i samråd med verksamheterna.
- Region Norrbotten medverkar efter behov i nationella och regionala initiativ, inom patientsäkerhetsområdet och inom området miljö och läkemedel.

Verksamhetschef ansvarar i samverkan med verksamhetens personal för att de årliga handlingsplanernas åtgärder för rätt läkemedelshantering genomförs mot upprättade mål.

Rätt Läkemedelsförsörjning

Regionen Norrbottens läkemedelsförsörjning styrs och följs upp övergripande av regionens sjukhusapoteksfunktion, som består av sjukhusapotekaren, samverkansgrupp läkemedelsförsörjning och läkemedelshanteringsgruppen

Följande åtgärdsområden är prioriterade för åren 2020-2023 :

- Region Norrbottens sjukhusapoteksfunktion stödjer verksamhetscheferna i planering, uppföljning och utveckling av läkemedelsförsörjningens alla delprocesser. Den nya läkemedelsförsörjningsmodellen med ApoEx som läkemedelsförsörjare träder i kraft våren 2020.
- Region Norrbotten vidareutvecklar i samverkan med extern läkemedelsförsörjare sortimentsstyrning och förrådsstruktur med gemensamma läkemedelsförråd.
- Region Norrbottens sjukhusapoteksfunktion ansvarar i samverkan med verksamhetscheferna för att de årliga handlingsplanernas åtgärder för rätt läkemedelsförsörjning genomförs mot upprättade mål.
- Region Norrbotten genomför kostnadseffektiva och hållbara upphandlingar och inköpsavtal inom läkemedelsområdet

Uppföljning

Ledningsgrupp Kunskapsstyrning ansvarar för att det finns en uppföljningsprocess med koppling till Läkemedelsplanen på regionnivå, divisionsnivå, verksamhetsnivå och enhetsnivå.

Lokal Samverkansgrupp Läkemedel föreslår mål och mått i samråd med arbetsgrupperna inom läkemedel. Ledning för Kunskapsstyrning fastställer mål och mått på regionnivå. På övriga nivåer fastställs mål och mått av respektive verksamhet.

Vårdkvalitetsenheten FO Läkemedel ansvarar tillsammans med Ekonomi- och Planeringsavdelningen för att tillgängliggöra regionövergripande läkemedelsmått i regionens datalager.

Verksamhetscheferna ansvarar för att bryta ned övergripande mål och mått till verksamhetsnivå, prioritera verksamhetens viktigaste mål och engagera verksamheterna till måluppfyllelse och uppföljning.

Process	Stöd i uppföljning
Rätt läkemedelsbehandling	Läkemedelskommittén
Rätt läkemedelshantering	LAG Läkemedelsförsörjning och it-läkemedelsgruppen
Rätt läkemedelsförsörjning	Region Norrbottens sjukhusapoteksfunktion (Vårdkvalitetsenheten FO Läkemedel) LAG Läkemedelsförsörjning